

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 147

מסכת בבא מציעא קט"ו-ק"ט

בס"ד, ד' ניסן תשס"ב

השבוע בגליון

■ מי נחשב כמעסיקו של משיגה כשרות
מטעם המועצה הדתית?
■ האם אפשר לשלם לפועל בלחם ובגבינה?
ומעשים.

■ הנאה ממעשה ניסים
■ מחויבות ראש ישיבה לתשלום
משכורת הרמ"ם

■ טענת הגביר מלודז' ותשובת ה"אמרי אמת" זצ"ל
■ חיוב צדקה מיוחדת
■ קיום מצוות לולב בצינוק מטונף
■ ההבדל בין מצוות לולב למצוות הפרשת תרומה

דבר העורך

שבעים שנה לא עליתי לתורה

העליה מרוסיה, מספר הרב זלמן כהן שליט"א, מרבני בית מדרשו, הביאה עמה סיפורים ומעשיות אשר נשתמרו במשך דורות בקרב יהדות רוסיה, ועם התערבותם של יהודים אלו בקרב הקהילות בארצנו הקדושה, נחשפנו למצבור חדש של עובדות ומעשים.

בימי בחורתי למד הרב זלמן כהן שליט"א בישיבה בפתח תקווה, ובאחת השבתות הוא התפלל בבית כנסת הסמוך למקום לימודי. התפללה התחילה כסדרה ולקראת "נשמת", מספר הרב כהן, נכנס לבית הכנסת יהודי קשיש מלודז' באדם צעיר ממנו. השניים נעמדו בפתח בית הכנסת, בחנו את המתפללים מכף רגל ועד ראש, ופסעו פנימה בהססנות.

לא, הם לא ידעו להתפלל. הם אפילו לא התביישו בזה. להיפך, אחרי שבעים שנות ניתוק מוחלט מן היהדות, נראה להם ביקור בבית כנסת כאטרקציה מעניינת. עדות לכך נתן הכלכל הכטן שנקשר לשער בית הכנסת. במהלך טיול בוקר החליטו האב ובנו להכנס לבניין בית הכנסת ולשבת מעט בין האורתודוקסים.

אותה שבת ביקש הגבאי מאחד המתפללים לעבור לפני התיבה. הלה, נהנה לסלסל בקולו הערב, ועל פניו של הישיש ניכרו אותות התרגשות מעטים, בעוד בנו ישב קפוא על מקומו והמתין לאביו שיסיים את חוויותיו המוזרות.

נשמת, אל אדון, קדושה, הוצאת ספר תורה. הבעל קורא התחיל לקרוא בפרשת השבוע ולפתע הישיש נופף בידיו לגבאי שעמד על הבימה.

באידיש ליטאית כבדה ביקש הישיש שיעלוהו לתורה, והגבאי המופתע נענה לו על אתר.

עטוף בטלית שאולה ובכיסוי ראש מאולתר צעד הישיש לעבר הבימה, דחה את הסידור שהוגש לו לקריאת הברכות, ובקול עמוק ורועד מהתרגשות בידך באיטיות "אשר בחר המשך בעמוד הבא

דף קיד/א איברא עליה קרמי משום שנאמר ולך תהיה צדקה

טענת הגביר מלודז' ותשובת ה"אמרי אמת" זצ"ל

ברשותו של גביר יהודי תושב לודז' שבפולין, היו דירות רבות אותן העמיד להשכרה. פעם אירע, שמשפחה דלת אמצעים אשר שכרה דירה ממנו לא עמדה בתנאי התשלום, ולאחר התראות חוזרות ונשנות, פינה הגביר את המשפחה המסכנה על מטלטליה המעטים אל הרחוב. המעשה הנלוז עשה לו כנפיים בעיר, ועד מהרה מצא עצמו הגביר מותקף על ידי מכריו וידידיו. להגנתו טען הגביר נגדם, הרי ויתור על חוב זה נחשב כמצוות צדקה, מדוע איפוא אתם דורשים ממני לשאת בעול צדקה זו, אדרבה, אתם המדברים גבוהה גבוהה טלו לעצמכם זכות זו, ושלמו לי את שכר הדירה עבור אותה משפחה, ואז אשיבה לביתה.

לימים, נזדמן הגביר לביתו של האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, שנוף בו קשות על מעשהו. הגביר ניסה להצטדק וחזר על טענתו כי אינו מחוייב במצוות צדקה זו, יותר מאשר שאר בני העיר לודז', אך הרבי השיב לו כי טעות בידו, והוא המחוייב במצווה זו יותר מהם. שהרי, המשנה (גיטין מא/ב) אומרת, שעבד כנעני שהפך להיות חציו עבד וחציו בן חורין [כגון, שהיה עבד לשני אדונים ואחד מהם שחררו], "כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו". כלומר, האדון משחרר את העבד תמורת התחייבותו של העבד לפרוע את דמיו בעתיד.

חיוב צדקה מיוחדת על המלווה לעני: לכאורה, שאל הרבי, מדוע "כופין את רבו" להלוות לו מעות ואין כופין את כל אנשי העיר לעשות כן? נמצאנו למדים, איפוא, כי מי שאירע אצלו עניין של צדקה, מחוייב הוא בו יותר מאחרים. "ולכן", נזף הרבי בגביר, "אתה חייב במצוות צדקה זו שנפלה בחלקך, ואל תנסה להשתמט ממנה בטענות שווא".

לומדי בית מדרשו הוסיפו, כי גם מסוגייתנו ניתן ללמוד כלל חשוב זה. הגמרא קובעת, שאין המלווה רשאי ליטול מהלווה חפצים שהלווה נזקק להם לצורכי חייו השוטפים. שואלת הגמרא, מדוע חייב המלווה לדאוג לצורכי חייו של הלווה, הרי אין מוטל על המלווה לפרנס את הלווה? ועונה הגמרא "איברא עליה קרמי", היינו: ודאי, חובה זו מוטלת על המלווה, שנאמר "ולך תהיה צדקה". כלומר, התורה הטילה מצוות צדקה מיוחדת על המלווה שהעני חייב לו כסף. רואים אנו, אם כן שהאדם הקשור לכסף אשר העני זקוק לו צריך לדאוג לעני זה יותר מאחרים.

דף קיד/ב מנין לערום שלא יתרום

קיום מצוות לולב בצינוק מטונף

אל המהר"ח פלאג'י (י"ב חיים" ח"ב סי' קע"ג, וכן בחיד"א - "טוב העין" סי' י"ח אות ל"ז, ובי"צפנת פענח" ח"י ק"ש פי"ג הל' ט"ז) נשלחה שאלה מעניינת מאת יהודי שנאסר על ידי השלטונות והושלך לצינוק מטונף שאין ראוי להזכיר בו שם שמם. האסיר, שירא שמם היה, ידע כי במקום הטינופת אין רשאים לברך ולהתפלל (ברכות כד"ב "שולחן ערוך" או"ח סי' פ"ה), אך הוא המשיך בעמוד הבא

לעילוי נשמת

הר"ר **שאול אינהורן** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
נלב"ע ה' ניסן תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידו
הר"ר **חיים נפתלי אינהורן**
ומשפחתו שיחיו פ"ת

לעילוי נשמת

מרת **דורה פרידמן** ע"ה
בת הר"ר יהודה לייב וחנה הלפרן
נלב"ע ז' ניסן תשנ"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י ידידו בעלה **אברהם פרידמן** שיחיו
ובניה: **יהודה פרי** וע"י **יצחק פרידמן** ובנותיה:
חנה וינברג וצלה הירשקורן
ובני ביתם שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים צבי פסקוביץ** ז"ל
בן הרב זאב דב והצדקת ריינה גולדה ז"ל
נלב"ע ג' ניסן תשנ"ט פרשת ויקרא
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י משפחת **פסקוביץ** שיחיו

המשך מעמוד קודם
בנו מכל העמים..."

הבעל קורא סיים את קריאתו, ובדממה שהשתררה בבית הכנסת נשמע קולו הרוטט של הישיש בוכה את המילים "וחיי עולם נטע..." דקות ארוכות רכן הישיש על הבימה, ראשו בין ידיו ועל גלגול הישנות נצצו מדמעות שנטפו עליהן היישר מארובות עיניו הזקנות של בעל הקרן.

מאן דהוא האהיל בפסית בד גס על קדקדו של הבן הנדהם, שחש לעזרת אביו וניסה להפסיק את רוחו בבלבול משפטים מהירים שנורו מפיו, ושהוסיפו נופך למחזה שאליו נקלעו המתפללים.

אט אט נרגעה ההמולה. הזקן הערה אל קרבו מעט יי"ש ורוחו שבה אליו. יקום פורקן, מוסף, קווה אל ה', עליו ומספר מתפללים כבר ישבו על יד הזקן, מצפים לשמוע את אשר בפיו, מה גרם לו לבכי נורא זה.

הישיש, אשר ניחון בכומר דיבור נדיר, סחף באחת את השומעים אל ימיה הגדולים של וילנא העיר. וילנא, עיר גדולה לאזקים. תורה וקדושה בצבצו מכל פינותיה. הנה הבית אשר בו התגורר הגאון רבי אליהו, אשר וילנא נכרכה בשמו ושמו נכרך בשמה. מספר רחובות משם נמצא המנוח שבו כלאו את גר הצדק הידוע, ובתי מדרשותיה מלאים בתלמידי חכמים וביהודים העוסקים לפרנסתם, אשר באו מדי יום ביומו לעסוק בלימוד התורה הקדושה.

"הייתי אז בן שתים עשרה וחצי", שח הזקן, כאשר אבי ואמי המנוחים המתקין סוד אודות המשך דרכי בחיים. אמי נטתה לשלוח אותי לישיבה, ואילו אבי ביקש לשלוח אותי לגימנסיה. "ילך ישראל", למד מקצוע, ישמור על יהדותו בין הגויים, וכך יהפוך לאדם בוגר בעל אישיות מוצקת" אמר אבי, שדגל בפיתוח האישיות ובהקניית בטחון עצמי רב לצאצאיו.

אמר ועשה. עוד באותו שבוע רשם אותי אבי לגימנסיה, אשר שמה יצא לתהילה, וכעבור מספר שבועות התחלתי ללמוד בה לשביעות רצוני של אבי, אשר רווה נחת מדיעותי שהלכו והתרבו.

לקראת השבת בה מלאו לי שלש עשרה שנה, שיננתי בשקידה את ה"מפטר", ובשבת קודש עליתי לתורה מלווה בחיוכו של אבי ובדמעותיה של אמי שצפתה בי מעזרת הנשים.

כאשר ירדתי מהבימה, ניגש הגאון רבי חיים עוזר גראדיינסקי וצ"ל ולחץ את ידו של אבי למזל טוב, תוך שאמר לו "לטובתך, הרשה לי להזהיר אותך, כי אם לא תחזור בך מכוונתך לשלוח את בך לגימנסיה, יחלפו שנות דור עד אשר בנך יעלה לתורה שנית!!!". אבי לא היה חצוף ולא העז להתווכח עם גדול הדור, אך למעשה לא חזר בו מהחלטתו.

הישיש השעין את ראשו לאחור, כמו ביקש לסובב במהירות את גלגל הזמן מאז, מרגע עומדו על בימת בית הכנסת בוילנא, ועד לרגע זה ביושבו למרגלות הבימה בעיר תודת תקווה. "היום, משום מה נמשכתי להכנס לבית הכנסת", נאנח הזקן עמוקות ושב להתייפף קלות. "כאשר הבעל קורא התחיל לקרוא בתורה, נזכרתי, כי זו היא פרשת בר המצווה שלי. כן. שלי. פרשת בר המצווה שלי."

יהודים!!! מאז אותה שבת בה עליתי לתורה בוילנא חלפו **שבעים שנה!!!** בשבת זו עליתי לתורה בפעם הראשונה מאז אותה שבת. **הוא צדק הגאון**, אמר הישיש בעצב, כאשר מבטו נפל על בנו שלא הבין מילה מדברי אביו.

המתפללים התפזרו לבתיהם, איש איש עם ההרהורי ומחשבותיו, והישיש נותר על מקומו בבית הכנסת, תוך שהוא מתחיל **המשך בעמוד הבא**

המשך מעמוד קודם

ביקש לדעת אם הוא רשאי לקיים מצוות במקום זה, כגון, ליטול לולב וכדומה. **לכאורה, לשאלה זו מענה ברור ופשוט על פי דברי סוגייתנו.** גמרתנו מביאה את דברי המשנה במסכת תרומות, שאדם ערום לא יפריש תרומות ומעשרות. בטעם הדבר מביאה סוגייתנו את הסברו של אליהו הנביא זכור לטוב, שהרי התורם צריך לברך על המצווה, ומן הפסוק (דברים כ"ט) "ולא יראה בך ערות דבר" אנו למדים, ש"בשעה שאתה **מדבר** בו לא יראה בך ערות דבר" (רש"י ד"ה "ערות דבר"), היינו, אסור לאדם ערום **לברך בפיו**. משמע, איפוא, שהאיסור נעוץ ב**ברכה** ואילו קיום המצווה עצמה אינו אסור במצב זה. אכן, המהר"ח פלאגיי נטה להכריע, כי גם האסיר רשאי ליטול לולב במקום מאסרו המטונף ובלבד שלא יברך על נטילתו, אם כי ציין לבסוף כי הדבר עדיין צריך יישוב.

אולם מדברי הפוסקים (עי' ביאור הלכה סי' תקפ"ח) עולה, כי אין להקיש בין המקרים, משום שחלוק דינו של אדם ערום, שרשאי להרהר בדברי תורה, מאדם הנמצא במקום מטונף שאף אינו רשאי להרהר בדברי תורה (שבת קנ"א ובשו"ע שם סעי' ב'). במאמר זה נתמקד בהבדל לגופן של מצוות, בין מצוות הפרשת תרומה למצוות נטילת לולב.

ההבדל בין מצוות לולב למצוות הפרשת תרומה: כידוע, קיימים שני סוגי מצוות "עשה". יש מצוות, כגון, תקיעת שופר, נטילת לולב וכדומה, שעשייתן אינה מיועדת עבור תוצאה כל שהיא, אלא עצם המעשה הוא המצווה ולכן מתכוון מקיים המצווה. לעומת זאת, יש מצוות שתכלית עשייתן הוא בשביל התוצאה. כגון, השוחט פרה, ומקיים בכך מצוות עשה [לדעת הרמב"ם], אך מטרת קיום המצווה היא להכשיר את בשר הבהמה לאכילה ואין כוונת השוחט למעשה השחיטה בלבד.

מעתה, כאשר נתבונן מהי הסיבה שהנמצא במקום מטונף לא יברך, נבין מדוע אין להקיש מערום הבא להפריש תרומה לאסיר שלפנינו המבקש לקיים מצוות לולב. שהנה, עיקר הסיבה שבגינה מנוע הנמצא במקום מטונף מקיום מצוות, היא משום שאין ראוי לעבוד את הקב"ה בדרך בזיון, וקיום מצווה הרי היא עבודת ה'. כעת, קל להבחין בהבדל המהותי בין מצוות הפרשת תרומה למצוות נטילת לולב. שהרי המפריש תרומה, עושה מצווה זו כדי להתיר את הפירות באכילה ולא כמעשה מצווה שכל ייעודו הוא לעבוד את הקב"ה על ידו, ולפיכך, ערום שמפריש תרומה ללא ברכה אינו עובר על איסור. לעומת זאת, כל מעשהו וכל ייעודו של הנוטל את הלולב, הוא לעבוד את הקב"ה בכך, לכן, למרות שמדברי המשנה מוכח שאין לאסור על אדם ערום להפריש תרומות ומעשרות בלא ברכה, עדיין אין להוכיח מכך שגם עשיית מצווה שכל כולה עבודת ה', מותרת במקום בזיון. [נעיי' "דרכי תשובה" יו"ד סי' ס"ק כ"א שכתב חילוק זה ע"ד הרמ"א שמדבריו עולה שניתן לשחוט במקום מטונף. ועי' ביאור הלכה סי' תקפ"ח בדן תקיעת שופר במקומות האסורים בדברי תורה, ובשו"ת הלכות קטנות ח"ב סי' נ"ז, ועדיין צ"ע בקיום מצוות אלו בערום].

דף קיד/ב פלגינהו לחתנוותיה

הנאה ממעשה ניסים

בסוגייתנו מסופר, שכאשר אליהו הנביא התוודע למצבו הדחוק של רבה בר אבונה, הוא נטלו לגן עדן התחתון (רבינו פרץ), וציווה עליו למלא את גלימתו בעלים ריחניים שהיו שם. אולם, לפני שיצא מגן עדן הוא ניער אותם מגלימתו, אחר ששמע בת קול שמכריזה: "מאן קאכיל לעלמיה כרבה בר אבונה". כלומר, נטילת העלים מגן עדן תפחית מזכויותיו בעולם הבא. בכל זאת, מספרת הגמרא, שהגלימה ספגה את ניחוח גן העדן שהדיפו העלים במשך הזמן שהיא אצרה אותם בקרבה, ורבה בר אבונה השרה את הגלימה במים, סחט אותה, ומכר את הבושם שהופק ממנה בשנים עשר אלף זהובים, אותם חילק לחתניו אך הוא עצמו לא נהנה במאומה ממעשה הנס.

אסור ליהנות מן הנס: גם במקומות נוספים מספרת הגמרא שחכמינו זכרונם לברכה הדירו עצמם מהנאה ממעשי נסים, שהרי אסור ליהנות מן הנס, והנהנה ממנו מנכין לו מזכויותיו בעולם הבא (תענית כ"ב ורש"י שם כד"א ד"ה "אלאי"), משום שהשכר שניתן בעולם הבא אינו טבעי כי אם למעלה מדרך הטבע, והנהנה בעולם הזה הנאה שהיא למעלה מדרך הטבע, מפחית על ידי כך את שכרו בעולם הבא ("יתביבות עולם" לב"א).

בעל ה"חידושי הרי"ם" וצ"ל (ספר "הזכות" פ' בשלח), מוסיף, כי גם מן הגמרא במסכת ברכות (לה"א) אנו למדים שאסור ליהנות ממעשה נסים. שכן, הגמרא מתרצת את הסתירה בין הפסוק (תהילים כד') "**לה' הארץ ומלואה**" לפסוק (שם קט"ו) "**והארץ נתן לבני אדם**", בכך, שלאחר שאדם בירך, הוא רשאי ליהנות מן העולם הזה. הרי לנו, אומר בעל חידושי הרי"ם, כי בני האדם קיבלו היתר ליהנות מן הארץ בלבד, אך מדברים שמקורם בשמים, בדרך נס, מעולם לא הותר לנו ליהנות.

מדוע אסור ליהנות מן הנס? על פי דברי בעל ה"חובת הלבבות" (שער הבטחון רפ"ד, כפי שביאר בספר "חכמה ומוסר" ח"א) מבארים, שתכלית הבריאה היא לגרום לכך שהאדם יצליח להתגבר על יצרו ולהבין שהכל מאתו יתברך, ולא יחשוב שטבע העולם לנהל את עצמו מאז ומקדם ללא בורא, יוצר ומכוון. לכן, אדם שמשתמש במעשה נסים נוטל מעצמו את זכות הבחירה ומפריע לתפקידו עלי אדמות, שהרי הוא ראה

המשך בעמוד הבא

המשד מעמוד חודם

באופן מוחשי שיש מנהיג לבריאה. ואכן, בעל ה"שאגת אריה" (בספרו "גבורות אריה" תענית כה/א) כותב, שרק לאדם שנעשה לו הנס אסור ליהנות ממנו, אך לאחרים מותר הדבר, שכן, לא הוטל "איסור חפצא" על החפץ שהגיע בדרך נס, כי אם "איסור גברא" על האדם שלמענו נעשה הנס. לפיכך, גם ניתן להבין כיצד מכר רבה בר אבוא את הבושם וחילק את דמיו בין חתניו, שהרי הוא לבדו ראה את היוצרות הנס, ולו בלבד אסור ליהנות ממנו.

לסיום, מעניין לציין את דבריו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, שכתב, כי דרגתם הרוחנית של בני ישראל שהלכו במדבר כה גבוהה היתה, עד שלא חששו לאכול את המן שהגיע אליהם על ידי נס שלא כדרך הטבע, משום שבעיניהם, נס וטבע חד הם, בכל פעולה הם ראו את מעשה ה'. בספר הזכות (שס) כותב בנושא זה, כי בתחילה אמנם מיאנו בני ישראל לאכול את המן שהוא ראשי תיבות מעשה ניסים, עד שהקב"ה ענה להם: (שמות טז/ד) "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". לכאורה, המילה **לכם**, מיותרת בפסוק זה, וכוונתה לאמר, כי מן זה מיועד עבורכם ורשאים אתם לאוכלו.

דף קיח/א והראהו בשל חבירו

מחויבות ראש ישיבה לתשלום משכורת הרמ"ם

סוגייתנו דנה, אם אדם ששכר פועל שיעבוד בשדה חבירו גם מחויב לדאוג לכך שמשכורתו של הפועל תשולם, או שמא רשאי הוא לדחותו מעליו ולהפנותו לבעל השדה. מדברי הגמרא עולה, וכך נפסק להלכה (ישולחן ערוך "ח"מ סי' של"ו סעי' א'), כי אם השוכר את הפועל התחייב בפניו כי הוא האחראי לתשלום שכרו, למרות שהעבודה לא התבצעה בשדהו, כי אם בשדה חבירו, הוא חייב בתשלום, אותו הוא רשאי כמובן לגבות מבעל השדה לאחר מכן.

דיני שכירות פועלים אינם פשוטים כלל ועיקר, ולא בכל מקרה רשאי אדם להיתמם ולטעון, "אני לא בעל הבית, לך תתבע את שכרך מבעל הבית". כך אנו למדים מפסקו של ה"חפץ חיים" זצ"ל שצוטט בדין תורה שהתקיים בפני בית דין בירושלים לפני מספר שנים.

היה זה כאשר משכורתו של ר"מ בישיבה מסוימת עוכבה מספר חודשים, ומשנוכח לדעת כי כל פניותיו הושבו ריקם, הוא נאלץ לפנות לבית הדין ולבקש את התערבותו. בכתב התביעה ציין התובע, כי תביעתו מופנית גם נגד הנהלת הישיבה, וגם נגד ראש הישיבה, שממונה מטעם ההנהלה על מינוי הרמ"ם ועל קביעת שכרו. התובע הדגיש, כי גם קודם פנייתו לבית הדין, הוא ניהל משא ומתן על שכרו עם ראש הישיבה בלבד, ואם כן, ראש הישיבה חייב לשלם לו את שכרו. כאשר נתבקש ראש הישיבה להגיב לתביעה זו הוא השיב, כי התביעה כלפיו אינה מוצדקת כלל ועיקר, שכן, כמוהו כתובע, שניהם שכירים של הנהלת הישיבה ואין כל עילה לחייב אותו בתשלום שכרו של הר"מ, שהרי מעולם לא התחייב בפני הר"מ שהוא אחראי לשלם את משכורתו.

לכאורה, צודקים דבריו של ראש הישיבה. אולם, ה"חפץ חיים" פוסק בספרו "אהבת חסד" (פ"י ס"ד), כי אפוטרופוס של מוסד, האחראי על תשלום השכר לפועלים, אינו רשאי לדחותם מעליו. שכן, דברי סוגייתנו אמורים לגבי אדם אשר אין לו קשר לנסכ שבו נשכר הפועל לעבוד. לעומת זאת, אפוטרופוס נחשב כמי שאמר לפועלים "שכרכם עליי". לכן, פסק בית הדין, ראש הישיבה שמינה את הרמ"ם מחויב לתשלום משכורתיהם (פד"ר י-ס ח"ו עמ' קל"ג).

מי נחשב כמעסיקו של משגיח כשרות מטעם המועצה הדתית? מאידך, במקרה אחר, בו נראה לכאורה כי הפועל צודק, קובעת ההלכה להיפך. היה זה כאשר משגיח כשרות מטעם המועצה הדתית באחת הערים מצא את עצמו ללא מקור פרנסה, לאחר שהמסעדה בה עבד סגרה את שעריה. ההסכם בין המועצה הדתית, המשגיח ובעל המסעדה קבע, כי משגיח הכשרות יקבל הוראות מן המועצה הדתית בלבד, ומשכורתו תשולם על ידי בעל המסעדה. עתה, לאחר שבעל המסעדה נטש את בית העסק ונעלם כשהוא מותיר אחריו חובות, ביניהם למשגיח הכשרות שלא קיבל את משכורתו, תבע המשגיח את שכרו מן המועצה הדתית, בטענה שהיא המעסיקה שלו, שהרי להוראותיה בלבד ציית ולפקודותיה נשמע, ועליה למלא את חסרונו.

אולם, בית הדין דחה את תביעתו של משגיח הכשרות. זאת, על פי דברי הגר"א (שו"ע ח"מ סי' של"ו ס"ק ב'), שאדם ששוכר פועל שיעבוד בשדהו, תוך הדגשה מראש, שמשכורתו תשולם על ידי אדם אחר, אינו נחשב כמעורב בעניין שכרו של הפועל, ואין הפועל יכול לתבוע אותו מעצם העובדה שעבד בשדהו. כמו כן, אמנם המועצה הדתית נחשבת כמעביד של משגיח הכשרות, אך מאחר שההסכם קבע במפורש ששכרו ישולם על ידי בעל המסעדה, אין לו אלא לתבוע את בעל המסעדה בלבד (שם ח"ו עמ' ל"ז).

דף קיח/א השוכר את הפועל לעשות עמו

האם אפשר לשלם לפועל בלחם ובגבינה?

משנתנו קובעת, כי אדם ששכר פועל לעבודת איסוף תבן וקש ובסיום העבודה הוא

לספר בשפה הרוסית את הכל מהתחלה לבנו יקירי.

השבוע נסיים בעזרת ה' את מסכת בבא מציעא. זכות גדולה נפלה בחלקם של היהודים אשר מקפידים על הקביעות בלימוד הדף היומי. אין לתאר את זכותם ואת השכר הרב הנופל בחלקם. בכך הם מנתיבים את המשך השושלת, את רצף הדורות מסב לנכדו ומאב לבנו, כמאז ומקדם.

ב"ה, ציבורים נרחבים מצטרפים ללימוד הדף היומי, כך אנו למדים מפעילי "מאורות הדף היומי" שבימים אלו עסוקים ראשם ורובם בהכנת התשתית להקמת מספר רב של שיעורים, שבקרב יתפרסמו בעזרת ה', לקראת התחלת הלימוד במסכת בבא בתרא.

מי יתן, שבזכות התורה הקדושה ששמרה עלינו בכל הדורות, נזכה בעזרת ה' להושיע במהרה בימינו בגאולה שלמה, אמן.

בברכת התורה העורך

פנינים

קטוא/עשה זאת והנצל

שועלי הצפון, הדם והשלג

סוגייתנו מייצגת לאדם שציער את חבירו (עיי' רש"י ד"ה "עשה") שלא יתבצר בעמדתו אלא ימהר לשלוח את רעיו וידידיו לפייסו ולבקש את מחילתו.

הגאון רבי אליהו דסלר מספר בספרו "מכתב מאליהו" (ח"א עמ' 40) כי בעת נדודיו בארצות הצפון, נקלע בנסיעתו למרחב של עצום ממדים אשר זאבים רעבים התרוצצו בו כדי לחפש את מזונם. לפתע, מצאו הזאבים נבלת חיה קטנה על אם הדרך ובו ברגע קפצו עליה כל הזאבים בתאווהם כי רבה, אך לא אחד מהם יכול היה לנוס בבשרה. הזאבים דחפו ונשכו זאב את זולתו תוך הסתערות רבת עד אשר היו פצועים, שסועים וזבי דם.

רוב הזאבים נטשו את הקרוב והנותנים המשיכו להתכתש עזות על חתיכת הנבילה עד אשר נפלו רובם חסרי אונים על השלג הצח.

בשוך המהומות, נצפה זאב גדול אווז את הנבילה בשינוי ועוזב את להקתו המדממת. התבוננתי, מספר הגר"א דסלר, וראיתי כי הזאב המנצח הותיר אחריו שובל דם שנשפך בשלג הבוהק. ניצחון שכזה.

כך נראה הדבר ללא פיוס וויתור, מסיים הרב דסלר. אין מנצחים, הכל מופסדים, כולם שותפים דם.

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

עונג שב תן

פרשת ויקרא

"בני אהרן הכהנים" (א/ה)

• **האם די בפדיון הבן אצל כהן אחד?**

"אם לא יגיד ונשא עונו" (ה/א)

• **הגדרתו הפסיכולוגית של החרש**

"והחשיב את הגזלה" (ה/כג)

• **מתי יש לסתור חריגת בניה**

"פקדון אשר הפקד" (ה/כג)

• **איש עסקים שביקש לבדוק את נאמנותו של עוזרו**

"לבטא בשפתים" (ה/ד)

• **האם עניית אמן יכולה להיחשב כברכה לבטלה?**

על נושאים אלו ועוד רבים אחרים תוכל לקרוא בספרי "מאורות הדף היומי" ג' חלקים עם מפתחות לפרשת השבוע

ניתן להשיג בחנויות הספרים

להזמנות חייג:

רוצה לתת לפועל תבן וקש כתשלום שכר עבודתו, "אין שומעין לו", ואין הוא רשאי לעשות כן. אלא, שהמשנה נוקטת בדרך השלילה, היינו: באיזה אופן אין לשלם, ואינה מפרשת באיזה אופן על בעל הבית לשלם לפועל. בנקודה זו נחלקו הראשונים.

לדעת הרא"ש (ב"ק פ"א ס"ה ה' וראה עוד בש"ך חו"מ סי' של"ו ס"ק ד'), כוונת משנתנו היא, שיש לשלם לפועל במזומן בלבד ולא בכל אמצעי תשלום אחר. אולם, המרדכי כתב (ע"י סמ"ע חו"מ סי' של"ו ס"ק ג'), שמשנתנו מבקשת למנוע מבעל הבית לשלם לפועל בתבן ובקש, אך בעל הבית רשאי לשלם לפועל בחיטים ובשעורים. כדי לרדת לשורש המחלוקת ולנימוקי דעות החולקים, עלינו להבין תחילה מדוע אין בעל הבית רשאי לשלם לפועל בתבן ובקש, הרי כידוע, שווה כסף ככסף, וכשם שניתן לקדש אשה בשווה כסף, מדוע שלא ניתן יהיה לשלם בשווה כסף את שכרו של הפועל.

לשאלה זו מתייחס רש"י (ד"ה "אין שומעין לו") בסוגייתנו ומבאר, שמצוייו התורה (ויקרא יט/ג) "לא תלן פעולת שכיר אתך עד בקר" למדו חז"ל, כי בעל הבית שסיכם עם הפועל שישלם לו סכום מסויים תמורת עבודתו, אינו רשאי להמירו בקש ובתבן, משום שהתורה מקפידה על כך שהפועל יקבל את שכרו, ושכר נהוג לשלם במעות, אף אם לא הותנה ביניהם במפורש לשלמו בכסף.

פועל משכיר את עצמו כדי לקבל מזומנים בלבד: לעומת זאת, הרשב"א חולק עליו ולדעתו, הלכה זו אינה נלמדת מן הפסוק, אלא סברה פשוטה היא, שהפועל השכיר את עצמו על דעת כן, שבסוף יום העבודה הוא יקבל מזומנים כדי לקנות בהם מאכלים לבני ביתו, ואם בעל הבית יתן לו קש ותבן, יאלצו בני ביתו להמתין רעבים זמן רב עד שהוא ימכור את התבן ואת הקש ויקנה דברי מאכל בדמיהם.

כעת, יכולים אנו להבחין בקשר ישיר בין שני הנידונים הנ"ל. שכן, לדעת רש"י שבעל הבית מנוע מלשלם את שכר הפועל בקש ובתבן משום שעליו לשלם לו במזומנים כפי שסוכם ביניהם, ממילא, אין הוא רשאי לחרוג מסיכום זה, אף לא על ידי תשלום בדברי מאכל. אולם, לדעת הרשב"א שבעל הבית מנוע מתשלום שכר הפועל בתבן וקש, כדי שבני ביתו לא יאלצו לחכות זמן רב עד לארוחתם, סיבה זו קיימת דווקא בתבן ובקש שאינם דברי מאכל, אולם, בעל הבית רשאי לשלם את שכרו של הפועל בדברי מאכל [ע"י רש"י בסוגייתנו, וע"י ב"ערוך השולחן" (סי' של"ו סעי' א'), שהעיקר להלכה שגם אינו רשאי לשלם בחיטים ובשעורים].

השלכה הלכתית נוספת ומעשית הנובעת ממחלוקת זו של הרש"י והרשב"א, תהא גם לגבי פועל, אשר מעסיקו אינו עובר על איסור כאשר הוא מלן את שכרו, כגון, לגבי פועל שנשכר על ידי שליח, שמבואר בגמרא (לעיל ק"ב), שהמעביד אינו עובר על "לא תלן". כאשר נבוא להכריע, אם מותר למעסיקו של פועל זה לשלם את שכרו בתבן ובקש, נמצא, כי ההכרעה תלויה במחלוקת הראשונים. שכן, לדעת רש"י מאחר שבעל הבית אינו רשאי לפרוע את שכר הפועל בקש ובתבן עקב הלימוד מן הפסוק "לא תלן" העוסק בפועל, אם כן, לגבי פועל שאין התורה אוסרת להלן את שכרו, גם אין חיוב לשלם לו במזומנים בלבד ("פתחי תשובה" חו"מ של"ו ס"ק א' וכן מבואר במהרש"א). לעומת זאת, לדעת הרשב"א, שבעל הבית אינו רשאי לשלם בתבן ובקש כדי שבני ביתו של הפועל לא ירעבו, מה הבדל יש בין פועל שנשכר על ידי שליח לבין פועל שנשכר על ידי בעל הבית, לשניהם משפחה רעבה הממתינה לפת לחם (וע"י "פתחי תשובה" ה' שכירות פ"ט ס"ק ב' ש"כ"ב בשם ספר דברי משפט פ"א). [אמנם, בבית מדרשנו העיר, כי גם לדעת רש"י, ניתן לפרש, שאין זה דין מהלכות "בל תלן", אלא דרשה בדין תשלומי פועל שאינה כפופה להלכות הפרטיות של בל תלן].

עיריית המועצה
פ"ת הדתית פ"ת

שבת מאורות

הדף היומי

בשבת פרשת ויקרא ג' ניסן תשס"ב
(16.03.02) יתארח בשכונת "כפר גנים" בפ"ת
הרה"ג חיים דוד קובלסקי שליט"א
רב ביהמ"ד למגידי שיעור הדף היומי
וראש מפעל "מאורות הדף היומי".
בשבת זו ישא הרב דרשות
בבתי הכנסת הבאים:

ערש"ק

לפני תפילת ערבית-בית הכנסת "נעם"
רח' לסין
21:00 - עונג שבת - בית הכנסת
"משכן ישראל" רח' גליצנשטיין

שבת בבוקר:

09:00 בית הכנסת רינת אשר רח' אידלמן
09:45 בית הכנסת ישראל הצעיר
רח' פלדמן

שבת אחה"צ:

16:30 שיעור מרכזי בדף היומי
בבית הכנסת מוריה
17:30 - סעודה שלישית - בית הכנסת
"נצח שלמה" רח' וולף

יחד שבת ישראל

אנו מתכבדים להמציא להשתתף בשיעור המרכזי של
הדף היומי שיימסר ע"י הרב חיים דוד קובלסקי
שליט"א בשב"ק אחה"צ בביהמ"ד מוריה החדש (מאחורי
בית ימיה) משעה 16:30-17:15 בהשתתפות רבני השכונה
ובתי הכנסת, מגידי שיעורים ולומדי השיעורים
בברכת שבת שלום
רבני השכונה - כפר גנים
הרב יוסף שחר הרב משה קליין
רבני בתי הכנסת - כפר גנים
הרב אילן אלסטר, הרב חיים ברוקוביץ, הרב שלמה
לבנון, הרב שמואל סמט, הרב שמואל קרוטהמר,
הרב בן ציון רוזנברג, הרב מיכאל שוהם,
הרב יובל שרלו

לעילוי נשמת

הר"ר נפתלי וקשטוק ז"ל
ב"ר יעקב שאול ז"ל
נלב"ע ג' ניסן תשל"ו
וזוגתו מרת חיה וקשטוק ע"ה
ב"ר יעקב ז"ל
נלב"ע י"ט אדר תשס"ב
הונצחו ע"י חתנו ובתו
הר"ר מרדכי ורבקה שינפלד שיחיו
פ"ת

לעילוי נשמת

הר"ר שלמה זלמן
פורוש ז"ל
ב"ר יהושע מרדכי ז"ל נלב"ע ח' שבט
וגמרת שרה פורוש ע"ה
ב"ר אברהם ישראל ז"ל נלב"ע ד' ניסן
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י ידידיו
הר"ר שאול יצחק פניגשטיין
ומשפ' שיחיו בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר ראובן גומבו ז"ל
ב"ר צבי ז"ל
וזוג' מרת פראדל גיטל ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-6160657 פקס. 03-5780243

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות"
הדף היומי" בעברית או באנגלית
בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57
בדואר אלקטרוני: נא לפנות
dafyomi@hadaf-hayomi.com
פקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

נקודות הפצה בחו"ל

אנגלית לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997
מנצ'סטר: הר"ר שמואל קאהן 07976402928
בלגיה: הר"ר יעקב סנדרוביץ 0475-263759
צרפת: הר"ר יהודה בוכינר 333-88140301
ארצה"ב ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030
בארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון
"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית
מידי שבוע בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218

המעוניינים

להשתתף בהוצאת
הגליון לאור
להנצחת יקיריהם
ולעילוי נשמתם,
נא לפנות:

03

61-60-657

לעילוי נשמת

הר"ר אברהם יהושע העשיל אורבוב ז"ל
ב"ר שמשון אהרון ז"ל נלב"ע ז' ניסן תשל"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו ידידיו
הר"ר שמשון אורבוב ומשפ' שיחיו
בני ברק

לעילוי נשמת

הר"ר אורן סאני ז"ל
ב"ר אשר ושרה ז"ל נלב"ע ג' ניסן תשס"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י האחים סאני שיחיו